

Руденко Ю., Овчаренко В. Аналіз закордонного досвіду формування медіаграмотності молоді. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2022. Том 10, № 6. С. 45-51. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i6-006

Rudenko Yu., Ovcharenko V. Analiz zakordonnoho dosvidu formuvannia mediahramotnosti molodi [Analysis of abroad experience of developing youth media literacy]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2022. Vol. 10, No 6. S. 45-51. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i6-006

УДК 37.015.31:004: 008:377.36:334.38

DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i6-006

Юлія РУДЕНКО

Сумський національний аграрний університет, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3162-1216>

yango641@ukr.net

Володимир ОВЧАРЕНКО

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3162-1216>

yango641@ukr.net

АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МОЛОДІ

Анотація. Показано прямий зв'язок між глобальною цифровізацією суспільства і важливістю навчання медіаграмотності населення. Представлена змістовна характеристика термінів «медіаосвіта» та «медіаграмотність». Через історичний дискурс дефініцій і порівняння їх розуміння в різних державах зроблено висновок про відсутність принципової різниці у тлумаченнях, уточнено, що прийнято вважати медіаосвіту як процес освіти, а медіаграмотність як її результат. Акцентовано увагу на особливості формування медіаграмотності в Україні з урахуванням інформаційних небезпек, що створені воєнною агресією РФ.

Сформовано уточнення термінів «медіаосвіта» і «медіаграмотність». Медіаосвіта - це освіта, спрямована на формування медіаграмотності, яку, у свою чергу, трактуємо як сукупність знань, компетентностей і практик критичного оцінювання медіа із розумінням їх соціокультурного і політичного контексту, навички відповідального споживання, поширення і створення медіаповідомлень; здатність взаємодії у медіапросторі на творчій, законній і етичній основі; уміння протистояти агресивним і деструктивним інформаційним впливам та захищати свій інформаційний простір.

Розглянуто передовий досвід формування медіаграмотності у Великій Британії (навчання і розвиток «критичної грамотності» і «функціональної грамотності»); США (масовий характер, пріоритет для всіх верств населення; практична спрямованість; практика інтеграції елементів критичного мислення практично в усі навчальні дисципліни); Франції (тренінги викладачів і консультантів з медіаграмотності; генерація педагогічних ресурсів з навчання медіа та інформаційної грамотності; розвиток медіатворчості в школах та університетах); Швеції (державна підтримка; просвітницька діяльність з формування критичного мислення ЗМІ, освітніх закладів, Державної медіа ради тощо); Канади (медіаграмотність – обов'язковий компонент всіх навчальних дисциплін; поширення практики навчання візуальній медіаграмотності). Розглянуто приклади впровадження медіаграмотності як процесу самоосвіти у західноєвропейських країнах (Німеччина, Данія, Бельгія, Нідерланди). Представлено погляд на медіаграмотність прибалтійських країн (діє система додаткового навчання засобами неформальної освіти протягом усього життя). Основна увага приділяється контрзаходам проти російської деструктивної пропаганди, формуванню критичного мислення, способам уникнення негативних впливів на свідомість особистості.

Узагальнено досвід країн для впровадження його ефективних надбань у медіаосвіту українських вищих освітніх закладів.

Ключові слова: медіаграмотність; інформаційна грамотність; медіаосвіта; вивчення медіа.

Yuliia RUDENKO

Sumy National Agrarian University, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3162-1216>

yango641@ukr.net

Volodumir OVCHARENKO

Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3162-1216>

yango641@ukr.net

ANALYSIS OF ABROAD EXPERIENCE OF DEVELOPING YOUTH MEDIA LITERACY

Abstract. The direct connection between the global digitalization of society and the importance of teaching media literacy of the population is shown. The meaningful description of the terms "media education" and "media literacy" is presented. Through the historical discourse of definitions and a comparison of their understanding in different states, it was concluded that there is no fundamental difference in interpretations, it was clarified that it is accepted to consider media education as a process of education, and media literacy as its result. Attention is focused on the peculiarities of the formation of media literacy in Ukraine, taking into account the informational dangers created by the military aggression of the Russian Federation.

The terms "media education" and "media literacy" have been clarified. Media education is education aimed at the formation of media literacy, which, in turn, is interpreted as a set of knowledge, competences and practices of critical evaluation of media with an understanding of their socio-cultural and political context, skills of responsible consumption, distribution and creation of media messages; the ability to interact in the media space on a creative, legal and ethical basis; the ability to resist aggressive and destructive information influences and protect your information space.

The best experience of media literacy formation in Great Britain is considered (teaching and development of "critical literacy" and "functional literacy"); America (mass character, priority for all segments of the population; practical focus; practice of integrating elements of

critical thinking into almost all academic disciplines); France (trainings for teachers and consultants on media literacy; generation of pedagogical resources for teaching media and information literacy; development of media creativity in schools and universities); Sweden (state support; educational activities for the formation of critical thinking in mass media, educational institutions, the State Media Council, etc.); of Canada (media literacy is a mandatory component of all academic disciplines; spreading the practice of teaching visual media literacy). Examples of the implementation of media literacy as a process of self-education in Western European countries (Germany, Denmark, Belgium, the Netherlands) are considered. A view of media literacy in the Baltic countries is presented (a system of additional education through non-formal education throughout life is in effect). The main attention is paid to countermeasures against Russian destructive propaganda, the formation of critical thinking, ways to avoid negative effects on the consciousness of the individual.

The experience of countries for the implementation of its effective assets in the media world of Ukrainian higher educational institutions is summarized.

Keywords: media literacy; information literacy; media education; media study.

Постановка проблеми. В епоху цифровізації головні демократичні надбання суспільства, свобода слова і волевиявлення, стали одним із найуразливіших місць. Широке коло інструментів інформаційного впливу дозволяють використовувати їх для негативних, деструктивних впливів на свідомість та психічний стан людини і громадянськості в цілому. Разом із можливостями швидкого поширення і якісного представлення достовірної інформації зростає кількість методів і засобів для ворожої пропаганди, психологічних маніпуляцій, спотворення контенту, провокування агресії, та інших негативних проявів. Ускладнюється задача захисту особистих даних та безпеки.

Це стосується всіх цільових груп суспільства, зокрема, і учнівської молоді, яка, за статистичними даними чисельних досліджень найбільше контактує із засобами масової комунікації. Зокрема, за аналізом ESPAD частота користування мережею для цієї цільової групи коливається у межах 4-7 годин щоденно (54,9% проводять у мережі більше 4 годин на день). Отже, учнівська молодь, є найактивнішим користувачем Інтернет-ресурсів, генератором розвитку і поширення соціальних мереж і відеоканалів, але, у силу своїх вікових психологічних особливостей і відсутності життєвого досвіду, одночасно є найуразливішою категорією для деструктивного впливу медіа.

Необхідність уміти протистояти деструктивним інформаційним операціям актуалізує проблему медіаосвіти в усіх країнах світу. Зважаючи на посилений інтерес молоді до медіа, і їх небезпеку для несформованої психіки, доцільно у освітніх закладах формувати медіаграмотність.

Значущість медіаграмотності, як важливої складової медіаосвіти розуміють в усіх країнах. У ЮНЕСКО значиться, що медіаграмотність є обов'язком і правом споживача інформаційного продукту, а медіаосвіта рекомендується до впровадження в національні навчальні плани всіх держав, в систему додаткового навчання, неформальної освіти протягом усього життя. У її концепції медіаграмотність трактується як практичні вміння та навички оцінки медійного процесу, навички критичного мислення, культура споживання медійного продукту основні знання про способи впливу медіа на свідомість.

За час розвитку інформаційного суспільства європейські країни набули значного досвіду навчання медіаграмотності. Для нас буде корисним розглянути і дослідити досвід формування медіаграмотності у інших країнах світу. Особливий інтерес становитиме досвід тих країн, які демонструють високі показники протидії інформаційним війнам.

Аналіз актуальних досліджень. У контексті наукового пошуку досвіду навчання медіаграмотності в інших країнах значний інтерес становлять праці українських та зарубіжних науковців. Змістову характеристику термінологічного поля дослідження розглядали: Н. Приходькіна, В. Шорб (B. Schorb), А. Дорр (A. Dorr), Д. Рашкофф (D. Rushkoff), Е. Катц (E. Katz), Д. Гербнер (D. Gerbner), Г. Інніс (H. Innis), та інші. Зародження, становлення та розвиток медіаграмотності в зарубіжних країнах представлено у наукових працях В. Колесніченко, Ф. Бейкер (F. Baker), Л. Фармер (L. Farmer), С. Форшоп (C. Worsnop), К. Тайнер (K. Tyner). Проблеми теорії і методики навчання медіаграмотності аналізуються у працях В.Вербицького, Ю.Сікори, О.Усати. Передовий досвід навчання у Великій Британії висвітлено у працях Р. Валліс (R. Wallis), Д. Букінгем (D. Buckingham); Канади – Н. Андерсен (N. Andersen), К. Воршоп (C. Worsnop); Швеції – М. Мелтон (M. Melton), Німеччини – Д. Гюнтер (Hüther, Jürgen), В. Шорб (B. Schorb).

Актуальність для України дослідження досвіду навчання медіаграмотності в міжнародному контексті посилюється у зв'язку із загостренням інформаційних воєн, розгорнутих РФ, і потребою ефективної імплементації медіаграмотності в ефективну національну медіаосвітню систему.

З огляду на актуальність теми **метою** статті є розгляд і аналіз досвіду формування медіаграмотності учнівської молоді в країнах світу.

Методи дослідження. Теоретичні методи дослідження: аналіз і узагальнення наукових джерел з метою розкриття основних положень досліджуваної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсивний розвиток медіа у цифровому просторі разом зі зростанням технічних і психологічних способів впливу на громадську думку і на свідомість кожного окремого суб'єкта викликають потребу у дослідженні досвіду зарубіжної педагогіки щодо навчання медіаосвіти (медіаграмотності). Базовими термінами статті стали «медіаосвіта» та «медіаграмотність», тому необхідне їх наукове уточнення. Джерельна база дослідження показує

відсутність узгодженого єдиного визначення терміну «медіаосвіта» і одночасно певну єдність у розумінні явища.

Вперше термін «медіаосвіта» офіційно використано на міжнародній конференції у 1973 р., організованій Сектором інформації ЮНЕСКО та Міжнародною радою з кіно та телебачення. За час існування терміну впродовж півсторіччя його сутність змінювалась. Від розуміння його як «аспекту комунікації, соціальних наук, журналістики, науки й техніки, який забезпечує взаємодію всіх зазначених теорій і засобів масової інформації» (конференція Юнеско, 1973 р.) до сучасного визначення «медіаосвіта – частина основного права кожного громадянина будь-якої країни на свободу самовираження й отримання інформації» (рекомендація ЮНЕСКО від 2002 р.) [1]. В трансформації тлумачення терміну Н. Приходькіна вбачає логічний ланцюг його розвитку залежно від суспільних, політичних, технологічних тенденцій: технічні засоби навчання – засоби для розвитку критичного мислення – невід’ємна складова громадського виховання [2].

Оновлене визначення опубліковано в Оксфордській енциклопедії у 2020 р. «Медіаосвіта – це вивчення медіа, яке відрізняється від навчання за допомогою медіа. Вона пов’язана одночасно з пізнанням того, як створюються і поширюються медіатексти, так і з розвитком аналітичних здібностей для інтерпретації та оцінювання їх змісту» [3]. Схоже визначення представлено і в Українському педагогічному словнику. В ньому також конкретизуються поставлені завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в цифровому суспільстві, навчити людину об’єктивно сприймати і розуміти сутність медіа, усвідомлювати наслідки її дії на психіку, опановувати технічні комунікаційні способи спілкування» [4]. Для нас важлива також думка і твердження одного з провідних науковців сучасної концепції медіаосвіти Австралії Б. Мак-Махон. Він зазначає, що людина в добу воєн і тероризму 21-го сторіччя повинна бути не пасивним споживачем інформації, а свідомою, відповідальною, критично мислячою особистістю, а тому медіаосвіта є нагальною потребою суспільства [5].

Медіаграмотність у працях деяких авторів частково ототожнюється з поняттям медіаосвіти, або визначається як невіддільна її складова. Від широкого розуміння поняття медіаграмотності як доступу до медіа та його критичною оцінкою, зосередимо нашу увагу на більш конкретному визначенні, яке пропонується Т. Задорожною. Авторка розуміє медіаграмотність як медіакомпетентність, здатність орієнтуватися в медіасередовищі, засвоювати властиві йому медіастереотипи поведінки та вміти захищати себе від негативного медіаконтенту [6].

Важливо зазначити також думку, висловлену при опитуванні медіа-педагогів різних країн світу на міжнародному науковому форумі, організованому ЮНЕСКО щодо дефініцій «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіа- та інформаційна грамотність», «вивчення медіа». Зазначається, що медіа-педагоги не вбачають принципової різниці між цими поняттями, наголошують на їх взаємозамінності. Зокрема, Л. Фармер узагальнюючи і синтезуючи думки опитаних, стверджує, що ці поняття говорять про одне й те ж саме різними способами і тому неможливо домовитися і дотримуватися дуже точного визначення [7].

Наприклад, у Великій Британії загальнонавчаними є терміни «медіаосвіта» та «медіаграмотність», і вважається, що медіаграмотність є результатом медіаосвіти. У Канаді та США базовим терміном є «вивчення медіа» (media studies). В Австралії пріоритетним вважають термін «медіаосвіта». В Україні в останні роки поширення набуває термін «медіа- та інформаційна грамотність» [8].

Перед освітніми закладами України постає завдання у контексті медіаосвіти, як інструменту демократії, активізувати роботу по формуванню медіа та інформаційної грамотності молоді з урахуванням необхідності навчати способам захисту від будь-яких інформаційних небезпек в умовах інформаційно-сміслових, інформаційно-психологічних та кібервоєн.

Передовий закордонний досвід формування медіаграмотності для України, яка перебуває у стані війни, є вкрай важливим, тому, зупинимось детальніше на його розгляді.

Ми будемо вважати, що медіаосвіта - це освіта, спрямована на формування медіаграмотності, яку, у свою чергу, трактуємо як сукупність знань, компетентностей і практик критичного оцінювання медіа із розумінням їх соціокультурного і політичного контексту, навички відповідального споживання, поширення і створення медіаповідомлень; здатність взаємодії у медіапросторі на творчій, законній і етичній основі; уміння протистояти агресивним і деструктивним інформаційним впливам та захищати свій інформаційний простір.

Однією з перших, хто впровадив медіаграмотність у шкільну та вищу освіту, стала Великобританія. З самого початку свого зародження теорія медіаосвіти в цій країні відповідала принципам рівності, свободи, співрозвитку, а базова модель навчання медіаграмотності полягала у синтезі культурологічної, естетичної семиотичної, етичної теорій медіаосвіти. Визначальними завданнями були розвиток сприйняття, аналізу, розуміння медіа; формування критичного мислення і відповідального ставлення до медіа; розвиток комунікативних здібностей особистості; самовираження особистості засобами медіа. Поступово разом з глобальною цифровізацією світу та науково-технічною революцією роль медіаграмотності стала зростати. Прийшло розуміння її значення

у політичному контексті і можливостях впливу на свідомість окремих суб'єктів і суспільства в цілому. Медіаосвіта трансформувалась з культурно-естетичної площини у більш прагматичну правову і політичну, а навчання медіаграмотності стали приділяти увагу на рівні держави. Наприкінці ХХ-го сторіччя офіційний уряд намагався використовувати медіаграмотність у корисних цілях як політичний інструмент, були спроби надавати їй такого ж значення як математиці чи історії. Змінюваність медіаграмотності впродовж десятиріч у Великій Британії логічно узгоджувалась з політичними настроями, реакцією суспільства і технічним прогресом. Сьогодні визнають, що поряд з «критичною грамотністю» має розвиватися «функціональна грамотність». Тобто практичний досвід споживання медіа і виробництво медіа.

Медіаосвіта запроваджена у всіх освітніх закладах на законодавчому рівні, а її завданнями у загальному сенсі стало «озброїти споживача» до саморегулювання у медіасвіті. Науковці Великої Британії медіаграмотність трактують як здатність розуміти, створювати і використовувати засоби масової інформації та комунікації в різних життєвих ситуаціях. Р.Вейлс та Д.Бакінгем нараховують 57 таких ситуацій і для кожною намагаються розробити практичний інструментарій [9]. Важливо відзначити успішну співпрацю у питаннях просування медіаграмотності між Україною і Великою Британією. Сумісно створений і підтримується проєкт StopFake, який вчить виявляти і протистояти дезінформації. За підтримки Великої Британії та сприяння Міністерства освіти створені і підтримуються курси критичного мислення (проєкт «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність (Learn to Discern)»), які вчать як не піддаватися впливу дезінформації і пропаганди.

В США медіаграмотність носить масовий характер і є пріоритетом для всіх верств населення. Вона включена в систему формальної і неформальної освіти, інтегрована до навчальної, позанавчальної та дозвільної діяльності; реалізована шляхом чисельної кількості програм і курсів. Для неї характерна державно-громадська ресурсна, фінансова, політична підтримка. В цій країні діє національна асоціація викладачів медіаграмотності, яка об'єднує спільноту педагогів для надання людям будь-якого віку допомоги у розвитку життєво важливих навичок медіаграмотності (<https://namle.net/>). Спільнота нараховує більше 600 представників освітньої сфери. Асоціацією розроблено «Основні принципи медіаграмотності в США» серед яких:

- використання активного аналітичного та критичного підходу до створених, спожитих та поширених медіаповідомлень;
- формування та удосконалення навичок взаємодії з медіаресурсами;
- виховання свідомого і відповідального ставлення до інформації;
- формування культури поведінки у інформаційній спільноті [9].

Критичний підхід до медіа, згідно із зазначеними принципами, базується на розумінні того, що будь-який медіаконтент створений з певною метою, транслює певні цінності та формує певну точку зору. Тому він може впливати на судження, поведінку та демократичний процес.

Особливість навчання медіаграмотності – певний ухил в бік практичного використання медіа. Цікавою на наш погляд є практика інтеграції елементів критичного мислення практично в усі навчальні дисципліни. Наприклад, вивчення сучасної історичної події супроводжується аналізом першоджерел, в яких про цю подію тоді писали. Учні вчать розрізняти мізінформацію (помилки), дезінформацію (свідомі маніпуляції), сатиру, пропаганду на численний кількості рекламних, відеосюжетних, текстових прикладів.

У Франції медіа та інформаційна грамотність є давнім пріоритетом державної освітньої політики. Місія школи французької республіки полягає у формуванні вільних і освічених громадян, а це можливо лише на умовах принципу формування досвіду критичного аналізу доступної інформації. Медіаосвіта французів складається з таких складових:

- тренінги вчителів та консультантів з медіа та інформаційної грамотності.
- генерація педагогічних ресурсів з навчання медіа та інформаційної грамотності.
- розвиток медіаторчості в школах та університетах;
- розвиток загальних просвітницьких заходів у школах, університетах та співпраця зі ЗМІ [10].

Особливий інтерес для України становить досвід Швеції – саме ця країна демонструє одні з найкращих показників протидії іноземній дезінформації при найвищих показниках інтернетизації населення. Питанням медіаграмотності приділяють увагу на державному рівні (Державна медіарада, Управління шкільною освітою, Фонд Інтернету, Агенство з надзвичайних ситуацій та інші), їх головна їх мета – просвітницька діяльність. Медіаграмотність для шведів безпосередньо пов'язана із розвитком демократичного суспільства, тому її компетенціями важливо володіти кожному. У практиці освітніх закладів особливу увагу приділяють розвитку критичного мислення, вчать оцінювати надійність джерел, шукати першоджерела, порівнювати інформацію з альтернативних повідомлень, а також розрізняти факт та судження. Ініціативи з формування медіаграмотності населення виходять звідусіль: Державна медійна рада ініціювала роботу з розпізнавання зображень і вчить розрізняти фейкові фото від достовірних; шведська газета «Viralgranskaren» з 2010 року веде популярну рубрику

з аналізу чуток, що циркулюють у світі за схемою «уривчастий факт - висновок за відсутності достатніх доказів - фотографія, яка не має відношення до повідомлення»; знімаються навчальні фільми які вчать не піддаватися пропаганді; поширюються брошури з правилами споживання медіа. Вдалим прикладом боротьби із пропагандою став навчальний фільм «Єноти звідусіль», який включено у шкільну програму, в якому показано як працює пропаганда і як вона впливає на свідомість населення. У першому ролику фільму розповідається про навалу єнотів, фільм супроводжується тривожними коментарями, драматичною музикою, похмурими кольорами, нечіткими темними зображеннями. У другому ролику покроково пояснюється, чому фільм 100%-й фейк і які механізми впливу задіяні. У Швеції приділяють серйозну увагу проблемі інформаційної агресії, вважають, що сприймати її як неминучу рису сучасності, безповідально для суспільства і держави. Тому боротьба з мовою ворожнечі поставлена як окреме завдання, що включає розвиток умінь формулювати, аргументувати власну думку в межах свободи слова і особистої відповідальності [11].

Розвиненою країною в галузі медіаосвіти виступає Канада. В ній медіаграмотність є обов'язковим компонентом освітніх навчальних планів з багатьох дисциплін. Зокрема:

- англійська мова – аналіз, критика, створення рекламних роликів;
- образотворче мистецтво – аналіз, критика зображень;
- особистісний розвиток – вивчення впливу засобів медіа на організм та психічний стан людини;
- драматичне мистецтво – критичний перегляд фільмів і телепрограм, визначення мети їх створення та засобів впливу на аудиторію;
- суспільні науки – порівняння зображень давніх націй, цивілізацій у медіа [11].

Майже в кожній канадській провінції є власна асоціація діячів медіаосвіти, яка проводить науково-методичні конференції, публікує навчально-методичні матеріали з медіаграмотності, видає просвітницьку літературу. Лідер канадської медіапедагогіки К. Воршоп вважає, що «медіа – це наше довкілля, і було б нерозумним його ігнорувати. Його потрібно вивчати так само, як і екологію» [12]. Сьогодні в Канаді стало актуальним навчати візуальній медіаграмотності, через те, що відеоконтент став потужним інструментом у продукуванні і поширенні дезінформації та маніпулюванні громадською думкою. У 2020 році команда Visual Social Media Lab разом із громадською організацією CIVIX впровадили в 9 тисяч шкіл (70% шкіл країни) програму візуальної грамотності і її опанували майже мільйон учнів. У перспективі педагогів охопити розробленою програмою всі школи і інші навчальні заклади Канади.

У західноєвропейських країнах (Німеччина, Данія, Бельгія, Нідерланди) медіаграмотність визначається як уміння використовувати медіа та його вміст відповідно до власних цілей та потреб. Б. Шорб. У. Вагнер визначають такі принципові складові медіаграмотності:

1. Знання структури, функцій та володіння інструментальними навичками.
2. Здатність аналізувати та оцінювати інформаційні потоки на основі естетичних та етично-соціальних критеріїв (мати критичну відстань від себе до джерела інформації, розуміти ступінь об'єктивності чи суб'єктивності інформації та ЗМІ).
3. Участь у соціальному, культурному та політичному житті (вміння знаходити потрібну інформацію та користуватися, бути компетентним написати листа, вести блог, інформаційну сторінку, писати книгу, організовувати заходи, мати критичне ставлення до будь якого до джерела інформації [14].

У цих країнах Європейського Союзу основні заходи з формування медіаграмотності покладаються на процес самоосвіти. Традиції та менталітет жителів цих країн такі, що начитаний свідомий громадянин активно самостійно розвиває власне критичне мислення, а засоби масової інформації тільки сприяють цьому процесу. Репутація джерел інформації постійно оберігається редакторськими колективами і власниками, якість матеріалів системно перевіряється і аналізується експертами. Таким матеріалам довіряє більшість жителів країни. Як наслідок, до сенсацій, поширюваних «жовтою» пресою, ставлення упереджене, з чітким розумінням того «кому все це вигідно» і з якою метою поширюється.

Як наслідок, у цих країнах державні органи не мають впливу на організацію та поширення медіа просвіти, функції аналітичного аналізу інформації покладені за експертами в аналітичних центрах, університетах та окремих впливових засобах масової інформації.

Інший погляд на медіаграмотність населення виявляють прибалтійські країни. Через свою географічну близькість до РФ та минулі роки окупації цією країною, Латвія, Литва та Естонія, пам'ятаючи негативний історичний досвід, приділяють значну увагу саме контрзаходам проти російської деструктивної пропаганди. У цих державах приділяють основну увагу формуванню критичного мислення, способам уникнення ворожих впливів на свідомість особистості. Медіаосвіта (медіаграмотність), у цих країнах рекомендується до впровадження у систему додаткового навчання засобами неформальної освіти протягом усього життя [13].

Аналіз зарубіжних наукових видань, в яких розглядаються питання медіаграмотності та особливостей її трактування можемо зробити певні висновки:

– демократичні високорозвинені країни мають сильні традиції незалежної журналістики, відповідально ставляться до її стандартів і неухильно їх дотримуються;

– медіапросвіта населення представлена у всіх формах: формальної, закріпленої законодавчо на державному рівні, додаткової освіти або неформальної освіти протягом життя, самоосвіти,;

– рівень важливості навчання медіаграмотності залежить від рівня дотримання демократичних принципів і свободи слова в країні, він грає важливу роль для внутрішньої безпеки більшості європейських держав, і відповідно, є національним пріоритетом;

– загрози інформаційних впливів в умовах російсько-української війни зумовили підвищений інтерес до медіаграмотності та її розвитку в усіх країнах та внесли в її бачення певні корективи;

Українська концепція медіаосвіти (медіаграмотності) переймає досвід закордонних держав і намагається поєднати шведський досвід у розвитку критичного мислення, канадський – у формуванні громадянського суспільства, англійський – у організації партнерства між педагогом і суб'єктом навчання, американський – у поєднанні теорії з практичною діяльністю.

Значення медіаграмотності в умовах воєнної агресії зросло, дещо змінилися і поставлені задачі, адже надзвичайно потужними стали масштаби інформаційної війни, розгорнуті проти України. Вважаємо також, що до важливих завдань медіаграмотності для української молоді, актуальних у мирні часи, додаються завдання затребувані в умовах агресії РФ як-то: формувати уміння протистояти інформаційній агресії, збереження психічного здоров'я, розвиток стресостійкості.

Підсумовуючи вищенаведене, можемо зробити висновок що медіаграмотність не просто дуже важлива якість людини, вона критично важлива. Її формування необхідно починати з молодшого шкільного віку і продовжувати протягом всього свідомого життя людини.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати нашого дослідження дозволили сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз теоретичних вітчизняних і закордонних наукових джерел виявив актуальність потреби у навчанні медіаграмотності, переймаючи передовий досвід зарубіжних країн.

2. Пошуки у контексті окресленої проблеми сконцентровані на розвитку критичного мислення, визначенні умінь розуміти, створювати і використовувати засоби масової інформації та комунікації. Але також стали важливими уміння протистояти інформаційній агресії, інформаційним деструктивним і маніпуляційним впливам; збереження психічного здоров'я і стресостійкості особистості; захист власного інформаційного простору від шахраїв, кіберзлочинців, ворожих атак.

3. Для нашої країни важливо трансформувати навчання медіаграмотності молоді з урахуванням деструктивного впливу інформаційних воєн. Вбачаємо успішну їх реалізацію через інтеграцію медіаграмотності в інші дисципліни; підтримку будь-яких медіаосвітніх ініціатив педагогів; популяризацію медіаграмотності шляхом проведення виховних заходів; участь у міжнародних проєктах; проходження он-лайн курсів на освітніх платформах, спеціалізованій підготовці викладачів. Зважаючи на сьогоднішні воєнні часи, всі зазначені заходи реалізуються в дистанційних умовах. Можливість навчатись аудиторно ще більше розширить коло запропонованих ініціатив.

Подальшого дослідження потребує розробка удосконалених авторських онлайн курсів, методик із застосування програмних засобів для верифікації медіапродуктів, дієвих методів, прийомів та засобів протидії психологічним маніпуляціям.

Список використаних джерел

1. UNESCO Launches Five Laws of Media and Information Literacy. URL: <https://cutt.ly/0GRwLTi>
2. Приходькіна Н. О. *Медіаосвіта учнів у шкільництві англомовних країн* : монографія. Київ ; Крок, 2020. 412 с. <https://lib.iitta.gov.ua/727838/1>
3. Dorr A. *Media Literacy. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Vol. 14 / Eds. N. J. Smelser, P. B. Baltes. Oxford, 2001. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B0080430767043540>
4. Гончаренко С. У. *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь, 1997. С.157.
5. McMahon B., Quin, R. Media Education or Celebration. *Telemedium. The Journal of Media Literacy*. 2000. Vol. 46. N1. P. 6-7.
6. Задорожна Т., Кузнецова Т. *Медіаосвіта. Енциклопедія освіти* / голов. ред. В. Г. Кремень. Акад. пед. наук України. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Farmer L. *Education and Technology in a Changing Society. GI Global*, 2014. 1217 p. URL: <https://www.igi-global.com/chapter/citizen-education-and-technology/111829>
8. Barry Duncan. *Canada Offers Ten Classroom Approaches to Media Literacy* <https://www.medialit.org/reading-room/canada-offers-ten-classroom-approaches-media-literacy>
9. Wallis R, Buckingham D. Media literacy: the UK's undead cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 2016. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2016.1229314>
10. *Міжнародний досвід впровадження медіаграмотності для окремих цільових груп: можливості для України*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyini-strategii/mizhnarodniy-dosvid-vprovadzhennya-mediagramotnosti-dlya>
11. *Медіаграмотність в Швеції*. URL: <https://ru.sweden.se/lyudi-i-obschestvo/demokratiya/mediagramotnost-v-shvecii-s-informaciej-na-ty>

12. Worsnop C. *Screening images: Ideas for media education*. Mississauga, Ontario: Wright Communications, 1994. 164 p.
13. Hühner, Jü., Schorb B. Medienkompetenz. In.: *Grundbegriffe Medienpädagogik. vollst. neu konzipierte Aufl.* München: kopaed, S. 262. URL: <https://www.tandfonline.com/>
14. Вербицький Д., Сікора Ю., Усата О. Медіаграмотність як один зі складників процесу підготовки сучасного педагога професійного навчання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2021 №1 (48), С.69-72.
15. Руденко Ю., Дегтярьова Н., Петренко С., Горохова В. Розвиток медіаграмотності молодого покоління: практичний аспект проблеми. *Фізико-математична освіта*, 2022. Том 37. № 5. С. 56-63. DOI: 10.31110/2413-1571-2022-037-5-008

References

1. UNESCO Launches Five Laws of Media and Information Literacy. URL: <https://cutt.ly/0GRwLTi>
2. Prykhodkina N. O. *Mediaosvita uchniv u shkilnytstvi anhlomovnykh krain* : monohrafiia. Kyiv ; Krok, 2020. 412 s. <https://lib.iitta.gov.ua/727838/1>
3. Dorr A. Media Literacy. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Vol. 14 / Eds. N. J. Smelser, P. B. Baltes. Oxford, 2001. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B0080430767043540>
4. Honcharenko S. U. *Ukrainskyĭ pedahohichnyĭ slovnyk*. Kyiv: Lybid, 1997. S.157.
5. McMahon B., Quin, R. Media Education or Celebration. *Telemedium. The Journal of Media Literacy*. 2000. Vol. 46. N1. P. 6-7.
6. Zadorozhna T., Kuznetsova T. *Mediaosvita. Entsyklopediia osvity / holov. red. V. H. Kremen*. Akad. ped. nauk Ukrainy. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. 1040 s.
7. Farmer L. *Education and Technology in a Changing Society*. GI Global, 2014. 1217 p. URL: <https://www.igi-global.com/chapter/citizen-education-and-technology/111829>
8. Barry Duncan. *Canada Offers Ten Classroom Approaches to Media Literacy*/<https://www.medialit.org/reading-room/canada-offers-ten-classroom-approaches-media-literacy>
9. Wallis R, Buckingham D. Media literacy: the UKs undead cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 2016. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2016.1229314>
10. *Mizhnarodnyi dosvid vprovadzhennia mediahramotnosti dlia okremykh tsilovykh hrup: mozhlyvosti dlia Ukrainy*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/mizhnarodniy-dosvid-vprovadzhennya-mediagramotnosti-dlya>
11. *Mediahramotnist v Shvetsii*. URL: <https://ru.sweden.se/lyudi-i-obschestvo/demokratiya/mediagramotnost-v-shvecii-s-informaciej-na-ty>
12. Worsnop C. *Screening images: Ideas for media education*. Mississauga, Ontario: Wright Communications, 1994. 164 p.
13. Hühner, Jü., Schorb B. Medienkompetenz. In.: *Grundbegriffe Medienpädagogik. vollst. neu konzipierte Aufl.* München: kopaed, S. 262. URL: <https://www.tandfonline.com/>
14. Verbytskyi D., Sikora Yu., Usata O. Mediahramotnist yak odyin zi skladnykiv protsesu pidhotovky suchasnoho pedahoha profesiinoho navchannia. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: «Pedahohika. Sotsialna robota»*, 2021. №1 (48), С.69-72.
15. Rudenko Yu., Dehtiarova N., Petrenko S., Horokhova V. Rozvytok mediahramotnosti molodoho pokolinnia: praktychnyi aspekt problemy. *Fiziko-matematychna osvita*, 2022. Том 37. № 5. С. 56-63. DOI: 10.31110/2413-1571-2022-037-5-008